

Innspill til kompetansereformutvalget

Abelia er foreningen for kunnskaps- og teknologivirksomheter og ideell sektor i NHO. Vi organiserer 2,800 virksomheter med over 65,000 årsverk. Abelia har medlemmer innen bl.a. IKT, rådgivning, utdanning, forskning og ideell sektor.

Norge står overfor store utfordringer fremover. Særlig er de demografiske endringene viktige drivere for næringslivets og samfunnet forøvrigs tilgang på relevant kompetanse. Fremskrivninger på alderskullene viser at ungdomskullene ikke kommer til å bli større enn de er nå. Dette bidrar til at vi må tenke nytt for å utnytte ressurser og humankapital mer effektivt.

For Abelias medlemmer pekes det særlig på at kompetansemangelen er stor på fremtidsrettede områder som AI, programvareutvikling og IT-sikkerhet. Dette er også kompetanse vi trenger fremover for å klare å få mer ut av humankapitalen. I tillegg kommer de store utfordringene innen blant annet helsesektoren.

Fremover vil det bli viktigere at det er en god kobling mellom arbeidslivet og alle deler av utdanningssystemet gjennom grunnleggende ferdigheter. Overordnet sett er det avgjørende for institusjoner på alle nivåer med forutsigbarhet i rammevilkår og finansiering for å kunne levere utdanning av høy kvalitet fremover.

Abelia vil derfor takke for muligheten til å komme med innspill til kompetansereformutvalget.

Høyere yrkesfaglig utdanning er en viktig del av løsningen

Selv om fagskolesektoren fortsatt er lite kjent blant mange, fortsetter fagskolesektoren å vokse. I 2023 passerte studenttallet totalt 30 000. Tall fra DBH viser at ca. 50% av disse plassene ved private institusjoner. I 2024 vil det være flere nettstudenter enn campus/blendbaserte studenter. Kortere utdanningsløp, 30 stp. og fagskoleemner, har større gjennomføringsgrad enn lengre løp. Denne innsikten bør reflekteres i framtidig utvikling av sektoren. Yrkesnære utdanninger kan og bør være en del av løsningsforslagene til kompetansereformutvalget.

Abelia mener fagskolenes rammebetingelser ikke tilrettelegger for at virksomhetene kan hente inn flere studenter innenfor svært relevante fagområder som helse, oppvekst, økonomi, digitalisering, bærekraft og omstilling.

En finansieringsmodell som skaper forutsigbarhet for fagskolene, er vesentlig for å sikre vekst og kvalitet. Vi har medlemmer som peker på at det i dag er stor variasjon i satsene for tilsvarende

utdanninger fra fylke til fylke. Det er behov for å avklare om midlene kan allokere mer effektivt. F.eks. om det kan tildeles flere plasser til lavere pris, slik at flere får tilgang til utdanning uten det akkumulerte tilskuddet fra fylket øker. Oppsummert er budskapet på finansieringsområdet at sentrale myndigheter bør gi klare føringer for tildelingskriterier, slik at disse blir like fra fylke til fylke, og slik at tildelingsordningene blir tilpasset en studierealitet der majoriteten av studentene studerer samlings- og/eller nettbasert på deltid spredt i hele landet.

Gjennom regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage, skal en sikre økt kvalitet ved å styrke kollektiv kompetanse i barnehager og skoler. Tiltakene skal være basert på lokale behov og være organisert gjennom partnerskap med *universitet eller høyskole*. Til tross for at fagskolene har utviklet akkrediterte utdanningstilbud som er aktuelle og svarer til fagområdenes kompetansebehov, får de ikke stille med sine utdanningstilbud da de ikke er omfattet av ordningen i ordlyden. Det ligger en åpenbar mulighet til å anerkjenne de høyere yrkesfaglige utdanningenes plassering i utdanningssystemet om man innlemmer fagskoler i ordningen.

Høyere utdanning i kompetansereformen

Næringslivet har et stort behov for tilgang på høykompetent arbeidskraft. Abelias omstillingsbarometer viser at Norge har relativt lav utdanning sammenlignet med mange av våre handelspartnere og konkurrenter. Dette betyr at kompetansereformen må adressere viktigheten av å tilgjengeliggjøre kompetanseheving for folk som både er i utdanning, og for folk som allerede står i arbeid. Skal vi klare å løse samfunnets store utfordringer har vi ikke råd til at folk i arbeidsfør alder står utenfor arbeidslivet på grunn av mangel på relevant kompetanse.

Kompetansereformsutvalget må derfor se på muligheter for å tilgjengeliggjøre akademisk høyere utdanning for flere, og gjøre høyere utdannelse mer relevant for arbeidslivet sammenlignet med i dag. Under følger Abelias tilnærming til dette.

Desentral og fleksibel utdanning

Det bør stimuleres til at en større del av arbeidsstokken har mulighet til å ta utdannelse samtidig som de står i arbeid. I dag er systemet for etter- og videreutdanning svak, hvor særlig private utdanningsinstitusjoner har tatt initiativ til lage etter- og videreutdanningsprogrammer som det er behov for i arbeidslivet. De har gode erfaringer for å sikre mer fleksibilitet og skreddersøm i utdanningsprogrammene.

At flere skal kunne ha muligheten til å ta utdanning mens i de er i arbeid fordrer også at mer undervisning foregår desentralt. Dette kan gjøres mulig ved bruk av teknologi, hvor studentene kan følge undervisning og gjøre oppgaver uansett hvor de skulle befinne seg. Her har mange private aktører gode erfaringer for å utvikle masterprogrammer som er desentralisert, og kan vise til høy gjennomføringsevne i disse programmene. Abelia mener mer desentralisert utdanning sikres gjennom at man styrker institusjonene. Gjennom gode digitale løsninger kan disse tilby etterutdanning på høyt faglig nivå over hele landet. Slik kan vi sikre høy kvalitet fra de gode fagmiljøene, og effektiv forvaltning av ressurser.

Arbeidsrelevant utdanning

Skal Norge klare å raskt ta i bruk kunnskapen til arbeidstakere som kommer rett ut av utdanning er det

viktig at utdanningsinstitusjonene arbeider for å gjøre studieprogrammene relevante for arbeidslivet. Det bør være en sterkere kobling mellom arbeidslivets behov og innholdet i utdanningene, for å sørge for at studentene er klare for de utfordringene som venter ved endt utdanning.

Dette kan for eksempel gjøres gjennom å eksperimentere med nye former for arbeidslivsintegrering i etablerte studieprogrammer, slik som f.eks. industribachelor etter modell fra Høyskolen Kristiania, og ved mer utstrakt bruk av bransjeråd og mer strategisk bruk av Råd for samarbeid med arbeidslivet.

Det bør etableres lokale, regionale eller nasjonale grupper av veiledere og mentorer som kan bidra til at ny kompetanse blir tatt i bruk i bedriften

Institusjonelle rammer

I en periode hvor behovene og etterspørselen etter videreutdanning varierer, er det viktig at det finnes støtteordninger til etablering av videreutdanningstilbud over tid. Dagens tilskuddsordninger er prosjektorientert og kortvarige, særlig ved utvikling av nye utdanningstilbud. Dette skaper lite forutsigbarhet og kan fort bli engangsmidler som ikke bidrar til videreføring av nye tilbud da etterspørselen varierer.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) må ha tilstrekkelige ressurser for effektivt og jevnlig tilsyns- og akkrediteringsarbeid for både fagskolesektoren og UH-sektoren. Kapasitetsutfordringen i NOKUT bidrar til å hindre kvalitetsutvikling ved private utdanningsinstitusjoner, ettersom andre oppgaver får høyere prioritet.

På lik linje med at «barnehagereformen» i sin tid bidro til full barnehagedekning, er man også avhengig av å også tilrettelegge for at private aktører i UH-sektoren i samspill med offentlige samlet gir det utdanningstilbudet samfunnet til enhver tid trenger. Ofte tar det tid før et fullgodt offentlig utdanningstilbud innen et nytt fagområde er på plass. I mellomtiden kan private aktører fylle gapet mellom behov og tilbud. Idet offentlige tilbud er på plass, og etterspørselen etter private går ned, vil private kunne dekke nye behov. For å oppnå dette må det stimuleres og tilrettelegges for at både private og offentlige institusjoner bidrar til å gi et studietilbud som er egnet til å dekke samfunnets kompetansebehov.

Bransjeprogrammene har i pilottiden vært en suksess. Bransjeprogrammene er et samarbeid mellom partene i arbeidslivet og staten om skreddersydde utdanningsprogrammer som er bransjespesifikke. Abelia mener bransjeprogrammet bør videreføres og utvides.

Vi advarer om å innføre et system som bidrar til at det ikke brukes ressurser på kurs eller undervisningsopplegg som ikke er kvalitetssikret. Derfor er formalkompetanse viktig. Dette trenger likevel ikke være formalkompetanse i form av studiepoeng, men at det finnes en mekanisme for å sikre minimumskrav til kvalitet på tvers av utdanningsinstitusjonene, slik som Microcredentials. Det kan også vurderes ordninger for realkompetanse etter modell fra Deakin university. Ved Deakin kan man oppnå ulike «Professional Practice Credentials» gjennom en strukturert prosess hvor studenten reflekterer over erfaringer hen har og viser til konkrete eksempler på kompetanse vedkommende har opparbeidet seg. Studentene bruker altså tidligere eller samtidig arbeidserfaring eller annen realkompetanse for å oppnå læringsutbyttet og får dermed formalisert sin kompetanse. Dette kan være en modell som gir adgang til videre utdanning.

Offentlige tilskuddsordninger er et helt sentralt, og godt fungerende, virkemiddel for å stimulere til økt samarbeid mellom akademia og aktører i arbeidslivet. Private høyskoler har lang erfaring med samarbeid som bidrar til å gjøre utdanningene bedre og mer relevante. Abelia ser derfor negativt på at regjeringen flytter midler forvaltet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) over til rammebevilgningen til universitetene og høyskolene.

Stimulere til etterspørsel etter videreutdanning

Selv om etter- og videreutdanning i de fleste tilfeller er lurt, er det likevel mange av både bedrifter og enkeltansatte som ikke tar etter- og videreutdanning. Dette kan handle om mange ting, slik som familiesituasjonen, økonomisk usikkerhet eller andre faktorer. Det er derfor viktig å senke barrierene både for personer og bedrifter for å sende folk ut i etter- og videreutdanning.

Abelia mener derfor det er behov for å:

- Bidra til å redusere risikoen for små- og mellomstore bedrifter for å sende folk i etter- og videreutdanning. Gevinsten kan ofte være uklart. Vi foreslår derfor en ordning for kompetansefunn etter modell fra SkatteFUNN-ordningen.
- Det er veldig positivt at regjeringen har foreslått å opprette en ny ordning i Lånecassen for kortere utdanninger.
- Sikre finansieringsmodeller som bidrar til å støtte oppunder fleksible studietilbud av høy kvalitet. Disse krever ofte up-front investeringer.
- Igangsette en motivasjonskampanje som viser oppsidene ved å ta etter- og videreutdanning

Kunnskapsbehov

Det er et behov for mer finmasket kunnskap om hvor kompetansebehovene er, slik at institusjonene kan snu seg raskere og møte behovet i arbeidslivet. Regjeringen bør igangsette et arbeid som har som mål å kontinuerlig overvåke og undersøke bransjespesifikke kunnskapsbehov, slik at institusjoner, både offentlige og private, kan få mulighet til å snu seg dit behovet er mest presserende.

Med vennlig hilsen,
Anja Johansen
Fagleder, utdanning